

Habima Fuchs: Rozhovor k výstavě Optimalizované bajky o dobrém životě

Otázky: Daniela a Linda Dostálkovy, Marek Pokorný

Překlad: Kateřina Danielová

Habima Fuchs odpovídá na otázky související s dobrým životem, wellbeingem a konflikty, které toto téma v současnosti způsobuje.

Umělkyně se účastní výstavy Optimalizované bajky o dobrém životě (22/9/2022–1/1/2023) v PLATO.

„Neexistuje snad již nikdo, kdo by neměl žádný volný čas. Kancelář není stálým útočištěm a neděle se staly institucí. V těchto úžasných hodinách volna by tedy měl mít každý v zásadě možnost se skutečně nudit. Ale i když lidé nechtějí nic dělat, něco se jim stane: svět se postará o to, aby nenašli sami sebe.“ (Henri Lefebvre, *Kritika každodenního života*, 2014). Mohla byste popsat, jak nakládáte se svým volným časem?

V současné době se mi „volný“ a „ne-volný“ čas přelívá jako vlny a střídá se podle potřeby. Činnost a nečinnost nějakým způsobem vzájemně balancují. Dívám se z okna, na obrazovku počítače nebo si obrazy představuji. Věnuji se vnějšímu a vnitřnímu úklidu. Někdy se jdu projít nebo se s někým setkám. K citátu mě napadá, že když se člověk nestará o svět (skrže svůj vnitřní svět), uvolňuje místo světu, aby se postaral o něj.

Nástrojem výstavy, který nabízíme jako jakýsi podpůrný prvek, je žánr bajky. Jde o vyprávění, které poněkud mechanicky poučuje a poskytuje návod na dobrý život, obvykle ve snaze vnutit čtenáři pravdy a ctnosti daného společenského řádu. Už jen samotné ztotožnění člověka se zvířetem a jeho zjevná nadvláda nad ním přirozeně nabízí řadu kritických a nezodpovězených otázek. Kdo si koho či co podržuje, kdo se o koho stará a především kdo je zde definován jako nezávislý subjekt, to vše je předmětem

zkoumání. Dokázala byste se vcítit do nějaké vámi smyšlené bajky? Kdo nebo co by bylo jejími hlavními protagonisty?

Už dlouho jsem žádnou bajku nečetla. Připadá mi, že jde o pozorování jisté přirozenosti na příkladu zvířat, která se na určité úrovni na rozdíl od člověka neodklonila od spojení se svým určením. Chápu, že člověk používá obraz zvířete, aby dokázal lépe mluvit sám o sobě a zkoumat se. Nadvládu člověka nad zvířetem považuji za nezralou interpretaci, za zažitý program, který je bohužel ještě velmi rozšířený a ústí do krutých praktik, jež se potom na člověku odrážejí. Vnímám ale rozdílnost člověka a zvířete, která spočívá v tom, že člověk může rozvíjet své vědomí. Psala bych bajku o lišce, jež je strážcem a poslem. Západní kultura vidí lišku spíše negativně, ale není to proto, že ji nedovede zkrotit?

Je vaše každodenní rutina a zdravý životní styl neustále pronásledován nezdravými rituály? Pokud ano, mohla byste některé z nich uvést?

Za velmi nezdravý rituál považuji absenci radosti a přítomnost vnitřního stresu jako reakce na náročnou situaci. I když zaznamenávám posun, stále je co rozvíjet...

Kniha americké kulturní teoretičky Lauren Berlantové Krutý optimismus (2011) pojednává o destrukci našich kolektivních představ o životě jako takovém a tzv. krutý optimismus je podle autorky něco, po čem toužíme, co je ve skutečnosti překážkou našeho rozkvětu. Berlantová také tvrdí, že „tam, kde nástroje, na nichž jsme závislí, abychom dosáhli dobrého života – záchranná síť, jistota zaměstnání, meritokracie, dokonce i trvalá intimita v našem romantickém životě – zdegenerovaly do fantazií, které mají stále menší vztah k tomu, jak lidé mohou žít. Jak touha po určité představě dobrého života 20. století – poválečného období – kdy žijeme v přesvědčení, že pokud člověk dostatečně tvrdě pracuje nebo splňuje určité podmínky, může dobrého života dosáhnout – často brání lidem podniknout kroky nezbytné k ochraně vlastních zájmů; představit si jinou možnou budoucnost.“ Můžete odhalit své osobní nedosažitelné představy o dobrém životě?

Vycházím z toho, že všechno je možné, protože svět si tvoříme sami, i když nejsme schopni vždy a hned manifestovat naše přání na fyzické úrovni, neboť jsme se nenaučili tohoto potenciálu využívat. Jde i o silnou kolektivní energii, na niž jsme napojeni a která nám v tom může bránit. Dobrý život pro mě znamená vymanit se z kleští lenosti, rozvíjet neustále své vědomí, a tím rozvíjet myšlenku míru a hojnosti ve vlastním životě i ve světě, očistit se od karmických zatížení, odpojit se od destruktivních kolektivních programů, tvořit svět, v němž není přítomna manipulace, obdivovat krásu stvoření a milovat všechno živé, uzdravit se a „vrátit se“ do ráje. Taky bych chtěla velkou zahradu na kopci a modrou vespu.

Vybíráme si svůj životní styl, nebo jsme jím vybíráni?

Řekla bych, že ho tvoříme.

Soukromí dnes znamená zůstat offline. Je čas u obrazovky něco, co máte plně pod kontrolou?

Tato otázka mě přiměla přemýšlet nad pojmem soukromí... Docházím k tomu, že soukromí je, když člověk je sám u sebe a není zatažen do cizích událostí. Nemusí to nutně být paralelní s módem online/offline, někdy se to prolíná. U obrazovky trávím dost času, když kolem mě nikdo není, plním úkony, studuju a někdy to přeháním, protože se dívám na filmy, což je určitá forma stažení se ze světa, protože odcházím do reality hrdinů příběhu, ale i v tomto procesu dál zkoumám princip života. Telefon mám offline, proto vznikají mezery při pohybu prostorem. Mám Facebook i Instagram, ale moc mě to nebaví, takže tomu nevěnuji velkou pozornost. Nemám problém na obrazovku zapomenout. Není to kontrola, spíš samovolně vznikající přimknutí a odstup, přičemž jejich vzájemný poměr rozhodně má potenciál lépe se vybalancovat.

Německá teoretička umění Isabelle Graw (In Another World: Notes, 2014-2017) tvrdí, že „jedna z podmínek neoliberalismu je, že trh zasahuje do oblastí, které byly dříve považovány za „soukromé“ a tedy chráněné před jeho hodnotící logikou – jako je tělo, zdraví, sociální vztahy – a činí i tyto oblasti předmětem ekonomické optimalizace. Naše nejniternější životy –

naše koníčky, vztahy a těla – se pak v podstatě stávají středisky nákladů. Pokud se nám je nepodaří optimalizovat, cítíme se znevýhodnění. Blahobyt tak nahrazuje morálku, ale zdaleka nás nenaplňuje energií, nýbrž vytváří svou vlastní tyranii. Když se totiž cílem stane sebezdokonalování, vede přirozeně k narcizmu. Pracujete efektivně, vyděláváte dost peněz, jíte správně, cvičíte dostatečně? Optimalizujete se?“

Asi záleží na tom, jaký má člověk záměr. Když se snaží optimalizovat se ve vztahu k nárokům společnosti, může tu vznikat jistá forma otroctví. Pokud rozvíjí vlastní vědomí v rámci celku stvoření, poznává svůj potenciál tvůrce a optimalizuje tím životní podmínky (své vlastní i svého okolí), tak ho to může osvobodovat. Pojmy „efektivita“, „dost“ a „správně“ vidím jako pohyblivé. Rozvíjet se a řekněme optimalizovat se je pro mě důležité téma, a někdy i motor procesu.

Volná činnost stojí zcela vědomě mimo “běžný” život jako něco “neseriózního”, ale zároveň pohlcujícího, bez časových a prostorových hranic – a především bez vidiny zisku. Vzhledem k tomu, že práce umělce je často mylně vnímána jako volná činnost, trávíte svůj volný čas skutečně něčím jiným než prací?

Pokud si uvědomíme, že člověk je ve své podstatě tvůrcem, je takzvaná volná činnost v různých podobách ideální pro prožívání a zkoumání principů života. Ano, navigace na vlnách nejistoty není vždy lehká a může být vyčerpávající, když je konfrontována s rigidními vzory systému. Důležitá je kooperace a vzájemný respekt všech zúčastněných, ať jdou jakoukoli cestou. Výraz práce používám, abych se dorozuměla s druhými, jinak se snažím nepracovat, spíše vykonávat nějakou činnost. A rovněž v takzvaném volném čase čerpám inspiraci.

Máte někdy nutkavou potřebu utéct od zaběhlé pracovní etiky, schémat, vizuality, formy, způsobu komunikace, tedy obecně od toho, co je vám vlastní?

Mou myslí se prohání mnoho myšlenek a některé z nich jsou nosiči zkrácených reakcí. Mezitím vím, že útek není řešení. Vývoj a transformace možné jsou, tím

se mění i způsob. Protože svět je jako oceán, který se neustále tvoří, je zde něco, co je nám „vlastní“?

V okamžiku, kdy máme všechny indicie, že se planeta Země zhroutí: cítíte konflikt spojený s rozhodnutími, která se prolínají s vaší tvorbou či realizací uměleckých děl a otázkami životního prostředí?

Dřív mě to znepokojovalo. Ale tlak na jednu nebo druhou stranu je asi podobně nezdravý. V rámci svých možností se snažím dělat věci jednoduše. Indicie o zhroucení planety je potřeba zkoumat. Některé z nich mohou být manipulativní a nepřesné. Na světě je bohužel stále příliš mnoho zbraní a jistě existuje velká potřeba toho, aby člověk vyžrával, pochopil odpovědnost za svůj životní prostor a začal se vnímat jako jeho součást.

Wellbeing se zdá být tak samozřejmý, že uniká kontrole a původně užitečný nástroj se spíše mění v očekávání od nás samých i od druhých. Blahobyt nahradil morálku. Místo abychom se snažili zlepšit svět, snažíme se zlepšit sami sebe. Jaké předpovídáte budoucí možné aktivity v oblasti wellbeingu?

Toto se týká jen určité skupiny lidí na planetě Zemi. Stále jsou ještě místa, kde tato výpověď není relevantní... Věřím, že „zlepšování světa“ začíná u nás samých. Tím, jak tvoříme svoji vnitřní – a tím i vnější – realitu. Jestli u toho sedíme na tvrdé zemi nebo se převalujeme v léčivém bahně, asi není určující...

Česká umělkyně Habima Fuchs (* 1977) strávila řadu let v Berlíně. Následně podnikla několik pěších cest po Evropě, aby na základě osobních zkušeností studovala její kulturu a mytologii. Sochy, kresby, performance a instalace Habimy Fuchs jsou výsledkem upřímného odhodlání objevovat základní fenomény života. Prostřednictvím filozofického zkoumání i osobní zkušenosti stejně jako jejich intenzivním zapojením do náboženské a mytologické ikonografie vytváří formy, které pozastavují rozdíly mezi materiálními a nemateriálními způsoby bytí, zdůrazňují vzájemné vztahy mezi entitami a jejich prostředím a spojují různé kulturní tradice. Vystavené dílo Habimy Fuchs *The Field of the Creating Information* zapojuje fyzické tělo a podporuje imaginativní proces zpřítomnění neviditelné reality a uvědomování nezměrné síly lidské bytosti a jejího tvůrčího potenciálu.

